

נחמה של ניר

הווידויים של דן בן-אמוץ * ח"נ ביאליק: „בלע

הישימון לנצח את הד תרועת דור המעוזים" * להפוך

משורר גרוע למתרגם בינוני * „שתי גדות למוצררה”

עדות

שיר הלל

כותב שורות אלה בא להלל את כנותו, חושפנותו ויושרו הספרותי של דן בן-אמוץ, כפי שהוא מבטאם בספרו זיונים זה לא הכל, שראה אור לפני כמה חודשים.

הביקורת הספרותית נהגה עם סיפורו זה של בן-אמוץ, כפי שהיא נהגה, ללא צדק, עם ספריו הקודמים. היא התעלמה ממנו, למרות התעניינות הקוראים, שהעניקו לו מתבר אשכנזי, ששם סופר ישראלי אחר אינו זוכה לו בחנויות הספרים — ובצדק.

זיונים זה לא הכל הוא ספר השייך לז'אנר הכתיבה הוידוית, שהוא צורה ספרותית, שבה מתורגמת המחבר על מח דליו, כישלונותיו, מאווייו וחולשותיו. כל עוד מדובר במישור הוידוית בספר זה, הרי שמדובר בעדות אישית-ספרותית בעינינו. ערך רב וכוונת מדהימה. בן-אמוץ פורח את הטרפס שלו בהצגת עולמו וחיו המיניים של גבר מודק, בעל משיכה רבה לקסינות ולמגע עם נערות, שהמחבר זכה להכיר בעבר את אמהותיהן. והמחבר אינו חושש מלכתוב: „כן ארבעים וחמש-שש, כמוני, למשל, צפוי, לפעמים, לרפיון ארקציונלי, אם להשתמש במונח מרעי אלגנטי...” בדומה לספריו הקודמים, מצ' לית דן בן-אמוץ להצמיד את אוניו לרח' שי הדור הצעיר ולקלוט מהמית מיתותיו ומישיכיו. וזו הסיבה, מן הסתם, שהוא נזקק לפרפרזה וכותב על מישפטו הנודע של דקארט: „אני שוכח — משפט שאני קיים.”

בניגוד למבקרים רבים, בעלי נטייה לבחון את דן בן-אמוץ ואת ספריו לצד כתיבתו של צעירים ממנו, כיצחק בן-נר או יותם ראובני, הרי שמן הראוי להשאירו ליד בני-דורו הספרותיים ולדמיין את משה שמיר ו/או אהרן מגד כותבי בים קטע כמו: „שנים לא היה לי דבר כזה במישה. אני נמרתי וגמתי וגמתי תי...” או את חנוך ברטוב, כותב קטע וידווי כמו: „את יודעת, כשהייתי בן שש עשרה השתגעתי אחרי נשים מבוגרות. נמשכתי אחריהן עד כדי טירוף. הייתי חר' לם ומאין על נשים בשלות בנות שלוש-שעשרה. נשים מטופחות, מתכשפות, רוחניות. נשים בנכרי משי שחורים, חזיות ורודות, קומבינונים שקופים, מחוככים, תחתניות תחרה...” לכל היותר היה הנ"ל מגיע לאיזכור של קומבינון, שאחד מגיבוריו היה מוצא בשדות זרים.

קטע מעניין הוא תיאור של ס. יהור כמורהו של בן-אמוץ בבן-שמן וכדמות שהשפיעה על תלמידים. בן-אמוץ מצליח בכמה מהתיאורים האירוטיים שלו להתעלות לרמה מכובדת למדי, כמו עשיית אהבה מעל גבו של סוס העונה לשם א.ד. גורדון: „לעולם לא אשכח את הרכיבה הלילית ההיא בשדות. תחילה ייבשה אתי על האוכף, וגבה אלי, אבל תוך רכיבה איטית, כשידי מלפפות את שדיה, את כפנה, את חמוקי מותניה, כשהפשלתי את שמלתי, כשהנחתי יד על נשמתה הלוהטת וכשהתחלתי לחשש בין שפתותיה הלחות — הסתובבה על האוכף, הפנתה לעברי את כל גופה, משכה את שמלתי מעל מותניה, לפתה את גווי ברגי ליה וקר, תוך כדי רכיבה, השחילה את עצמה עלי וא.ד. גורדון, שחש כנראה כי

משהו, נתעורר לפתע לחיים ופתח בנאלופ קצוב, שחשף משנינו את הצורך בתנועה. לפותים וחבקים ונאנקים בנחירות שקיקה חרשנו ודשנו ודחרנו כגוף אחד אותו לילה כהיר ומבושם עד שהגענו לתחנה...” קטע שכל סופר עברי, או סופר הכותב בלשון כלשהי, תהא אשר תהא, עשוי להתקנא בו.

פילוסופיה של בודואר. מיגרעת סיפרו של בן-אמוץ היה תחושתו, כלפי עצמו, כבעל בשורה פילוסופית לעולם ולבני הנעורים. קטעי הפילוסופיה וההגות שלו מורידים הרבה מערכו של הספר, ממיסים כמה מקטעיו הטובים, ומקריבים את בן-אמוץ לבני-דורו, סופרי דור הפלמ"ח, הן סובלים מתסביכי נחיתות כלפי אנשי הד אקדמיה וכלפי הגודשים את מיסדרונות האוניברסיטה. קטעים אלה בזיונים זה לא

דן בן-אמוץ
„הייתי חולם ומאונן”

הכל הינם בבחינת פילוסופיה של בודואר, כפי שהיא מכונה בתרבויות אחרות, או פילוסופיה של משתנות, כפי שניתן לכנות בעברית את כיבויו הפלמ"ח ההגותי ורבי ההגים הזה של בן-אמוץ.

המסע שאותו עורך בן-אמוץ לעבר יל-דיו הוא מדהים בחושפנותו שבן, תוך שהוא מביא פקקים שלמים מפסיפס שנות ה-50, שמסיבות ז'דאנויות ברורות נמ' נעו סופרי הפלמ"ח מלאר אותם. בהערות אגב ובתיאורים ישירים מצליח דן בן-אמוץ לעבור את הרמפה, שעל ספרות לע-ב'ור, רמפה, שבה הופכת הספרות להיות עדות היסטורית. בן-אמוץ עושה את ה' תיעוד ההיסטורי שלו בחן ובנאיביות של אוטו-דיאקט, בקטעים כמו: „כאשר האדם החל ליצר כלים מופקאליים הוא למד לחקות בהם או לסמל בקורטם את קולות הטבע...” תוך שאינו מתבייש לציין פר-טים אוטוביוגרפיים כמו: „ברגע שהגעתי לבן-שמן רציתי להתבולל בקרב ילדי-הארץ וליהפך לחלק טבעי מהגוף החדש שלתוכי נקלעתי...” ודומה שהצלחתו הי-תה גדולה. בן-אמוץ היה במשך שנים רבות, ובעיקר בשנות ה-50, הסמל בה"א הידיעה של ילדי הארץ, על גסותם, חסי-פוסם ותסביכיהם. ובספר זה חושף בן-

אמוץ מעט מחלומותיו, ומפגישותיו בהוייה באביו.

אין טעם להסתיר את המקום האחד והיחיד שבו מצליחות האידיאולוגיות של בן-אמוץ להשתלב השתלבות ערכית בר-זיונים זה לא הכל. ומקום זה הוא תי-אורי השקפותיו על מוסד הגיטאות (ראה: ציטוטן). בכל שאר המקומות הפילוסופיה הבן-אמוצית היא חלשה ובלתי משכנעת. מרכיב מעניין נוסף קיים בבחינת הספ' רות ובעשיית הספרות בעיני בן-אמוץ. כאשר הוא כותב, או שם בפי גיבוריו: „אבל אנשים”, אמרה דינה, הם ספרים שלא מפסיקים לכתוב ולתקן ולערך את עצמם מחדש. נדמה לך שקראת אותם, נדמה לך שהבנת אותם, וקבעור זמן מה אתה לוקח ספר כזה ליד וזה משהו אחר לגמרי...” ו/או הערתו של האני המספר: „יש ספרים שלא ראויים גם ללילה אחד, אמרת. די להציץ בעמוד הראשון כדי להחזיר אותם למקומם. וביחס לספ' רים הנדירים שעליהם את מדברת...” סיפרו של בן-אמוץ ראוי ליותר מלילה אחד של חסד. כאן המקום להעיר, שליד ספרים מקוריים רבים, מלוקקים ורצופי צביעות, הרי סיפור זה, בדומה לאחרים, הוא מיק' צועי, ישר, ענייני ועובר את מיבחן אי-כוח הלשון הבסיסית.

לשבור את מיתוס הזכר הישראלי. כותב בן-אמוץ: „מאין לי מה מפי' תתר בתוך תוכי, חשבותי ולכחתי מרצוני בעיניו של הקפטן. אולי אני באמת הומו, אמרתי בלבי, וחשתי בחיורון המפסס משפתי של הקפטן... הייתי כבר שתי כשהקפטן הנית יד אחת על ידיו ואחרי רגע ארוך של דממה מחרישה לחש בוא, והכל קרה בחדר אחר שבו עמדה

מיטה רחבה שהיכהכה לאור הנר שהדליק. הוא משך מעליו את פוורר אנשי הצוללות וירד על ברכיו וצלל בין רגלי, אצבעו תיו פותחת באי-סבלנות את הכפתורים במעטה מכנסי המלחים שלי וידיו, במשך כה אחת, מגלות את האמת הנבלעת בפיו ללה, בין שפתיו הרכות. אתריכך היינו ערומים כמיטה ואני הייתי ליד אשה שטר-חת חזה שזכרונה הייתה ככף ידיו ואני הייתי כפי...” מעיר בן-אמוץ בנושא זה, בהמשך סיפורו: „מאחר ותר, כששכבתי עם עצמי בערפל שלי, ידעתי שעל אף כל מה שקרה אני בכל זאת הומו. הכנתי שכן גבר לגבר יכולים להתרחש דברים שאינם כל כך שונים מדברים שמתרחשים בין גבר לאשה...” וכאן מטיח בן-אמוץ אג'י-מאשים על השמרנות ואי-התפתחות של בני-דורו: „אם אני מתבייש במשהו אני מתבייש רק בעובדה ששנים רבות כל כך חלפו לפני שהעזתי להציג ברכים את תעודות-הזהות הרבות שלי. היום, לאחר שעברו יותר משלושים שנה מאותו לילה בבירות — לילה שהור על עצמו שוב במקומות אחרים, עם אנשים אחרים וכמי-דה זו או אחרת של עוצמת התרשנות — אני מודה ללא בושה וללא שמץ התפא' רות שגם בתחום המין אני נושא עלי יותר מתעודות-זהות אחרות...”

דן בן-אמוץ. אחרי שנות דור של מיש-חק תוקפני כאב-סיפוס של הצבר הקשות. ואחד מאבות פולחן הזכר הישראלי, מסיר את מסכותיו ועושה זאת בדרך המדהימה והמרמקת ביותר שניתן לעשותה. יחסי-מין עם ילדים. לבן-אמוץ אין יומרות של ליטוש ספרותי וליקוט ספ' רותי. בחיספוס הוא מציג את אהבותיו ואי-אהבותיו בספרות הישראלית: „גם,

נישואים זה לא הכל

ציטוטן

פרק מעניין בספרו של דן בן-אמוץ „זיונים זה לא הכל” עוסק בדגם-הנישואין כפי שרואה אותו המחבר:

אני מכיר זוג אחד כזה. הוא אופטיקאי בן ארבעים בערך והיא מישפטנית נאה בגיל-המתמשך של עשרים ותשע. הם חיים יחד שש שנים, ללא נישואין. מבחינת חוקית היא, הידועה בציבור' שלו וזה לא מפריע לשניהם. יש להם ילד בן ארבע הנושא את שם מישפחתו של אביו. האם עשתה כאן קונץ יפה כדי לחסוך מהילד שאלות מיותרות ואולי גם בעיות כשהיתה בחודש הרביעי החליפה את שם מישפחתו הלועזי לשם עברי (נאור), שהוא, במקרה, שם מישפחתו של האיש שלה, ובכך נפתרה באופן חוקי הבעייה הביורוקרטית הקטנה... לפני שש שנים, כשהחליטו להתגורר בדירה אחת, הציעה רינה שיערכו ביניהם חוזה שותפות שיבטיח את חובותיהם וזכויותיהם בתקופת החיים המשותפים ו/או אם וכאשר יחליטו להיפרד... כמו בכל שותפות אחרת, השקיעו שני הצדדים שווה בשווה בחשקת-היטוד שהיתה כרוכה ברכישת דירה, ריהוט ומכוניות. לה היתה דירה קטנה של חדר וחצי והוא כבר מזמן רצה לעבור לדירה יותר מרווחת מזו שהיתה לו... שניהם בחרו ורכשו את הדירה החדש: מערכת סטריאו, שטיחים ואת ציוד המיטבה וכלי האוכל (כל אחד מהם הביא מהדירה הקודמת חפצים אחדים, ספרים, ציורים ותקליטים, שהמשיכו להיות רכוש הפרטי של כל צד). המכונית של צבי, שהיתה כימעת חדשה, נשארה ברשותו, אך רינה השתמשה בה בעת הצורך מבלי שיתחשבו ביניהם וזאת רק משום שהוא עמד על כך.

הם פתחו חשבון משותף בבנק וכל אחד מהם הפקיד בחשבון זה מדי חודש את מחצית סכום הוצאות הבית, המחיה והמכונית. כאשר רכשו במשך הזמן רחיש נוסף או ציורים חדשים, סילקו בין שניהם את ההוצאה והרכוש החדש נחפץ לרכושם המשותף.

ביום שבו התפרק השותפות, בהתאם לחוזה שחתמו עליו, יקח לעצמו כל אחד את רכושו הפרטי ואילו הרכוש המשותף יוערך על-ידי שמאי ולכל צד תהיה חובת לרכוש את חנכים במחיר המוערך, או, במידה ששניהם יעמד ועל זכות זו, יימכרו הנכסים לכל המרבה במחירם... כאשר נולד הילד פתח הזוג קרן חיסכון משותפת, להבטיח את עתידו של הילד עד שיעמוד ברשות עצמו, אם וכאשר השותפות תתפרק. במקרה כזה ימשיכו שניהם להשתתף בהוצאות קיומו ורינוכו של הילד וההורה שאיתו יתגורר הילד יהיה זכאי לתשלום מיוחד עבור הטיפול בו... הערך המנחה את מילוי החובות כלפי השותפות הוא פשוט מאד: אין חובות — הכל זכויות. כל אחד מבני הזוג זכאי לקבל תמורת עבודתו, בעסק' המשותף אותו השכר השותפות היתה חייבת לשלם, אילו מישו מהחוץ היה מבצע מעננס אותה עבודה. כאן יצאה האשה, מורוחת' לעומת נשים נשואות אחרות...

* דן בן-אמוץ — זיונים זה לא הכל: הוצאת מציאות: 493 עמודים (כריכה רכה + רישומים גטים).